

RECENZE

Strunecká, A., Patočka, J.: *Doba jedová*. Praha: Triton, 2011, 295 s.
ISBN 978-80-7387-469-8

Jan Vitoň

V rámci poetizace či metaforizace skutečnosti jsou různým časovým údobím přisuzovány přívlastky, jež vycházejí z jejich dominantního charakteristického příznaku – doba kamenná, století páry, nylonový věk apod. Profesorka Anna Strunecká a profesor Jiří Patočka napsali a vydali knihu, která se o naši současnost vyjadřuje přinejmenším nelichotivě, protože ji označuje za „dobu jedovou“. Stále se tomu bráním, ale zdá se mi, že bychom si mohli pro naši dobu dát do vínku upravené hrdé a sebevědomé plebejsko-obrozené motto ze Zlaté kapličky, které by už však nebylo ani hrdé, ani zdravé sebevědomé, ale naopak světové a mohlo by mít ironickou podobu: Pozemšťané sobě!

S možností svobodné volby po časech i konzumní totalitě se nám jakoby dostalo možnosti otravovat svůj či organismus našich blízkých více či méně „stabilizovanými, zbarvenými, aromatizovanými“ apod. potravinami, hygienickými prostředky, kosmetikou aj. Naše svoboda už nespočívá v otázce, zda chci, nebo nechci, nýbrž v tom, zda chci více, rychleji a levněji otravovat svůj organismus, nebo nikoliv. Každý den se ve schránkách těch, kteří razantně neodmítají reklamní nabídky kdekoho, objevují tiskoviny, které sebevědomě tvrdí, jakou láci jejich stránky nabízejí. Je paradoxní, jak v současné době, kdy máme přístup k internetu, tedy k množství různých (i do jisté míry objektivních) informací, jsou mnozí naši spoluobčané přístupní lákavému hlasu reklamních letáků, kde jde cena potravin, kosmetiky apod. pod výrobními náklady. Proč asi a jak je toho dosahováno? Toť otázka! Dovolte mi, abych ocitoval hlas těch, jimž nemám důvod nevěřit, když v úvodu knihy píší: „*Časopisy, televize a reklamy v obchodech i na billboardech nás neustále přesvědčují o tom, co je důležité pro udržení našeho zdraví od narození až do pokročilého věku. Vnucují nám, že všechny jejich rady jsou vědecky zdůvodnitelné a založené na posledních objevech moderní medicíny. Avšak navzdory pokroku vědeckého*

bádání a dostupnosti lékařské péče se objevují nové, obtížně zvladatelné nemoci. Přes rozsáhlé osvětové kampaně jsou onemocnění srdce a cév stále častější, od dětství hrozí lidem v rozvinutých zemích obezita a cukrovka, každý čtvrtý obyvatel Evropy i Ameriky patrně onemocní v pokročilém věku Alzheimerovou nemocí. Stoupá počet lidí postižených psychiatrickými poruchami, jako jsou poruchy nálad, deprese, schizofrenie, demence či nespavost. Trvale klesá plodnost mužů i žen. Zatímco nás zdravotníci varují před epidemií chřipky, o skutečné epidemií autismu, která již postihuje děti v USA a Kanadě, se u nás zatím nemluví.“

V šesti kapitolách se můžeme dozvědět od těch, kteří dozajista nejsou spojeni s prostředím trhu, zisku a obecné inklinace ke konzumu – i když zájem o jejich knihu by mohli zlí jazykové vysvětlovat jako jistý projev transformované konzumace či dokonce odklon od důvěry ve štědrú a předvídavou, i když už spíše fackující ruku trhu – sice nepřekvapivě informace o tom, co se přidává do vody a potravin, ale překvapivě v tom, jaké to může mít (ale mnohdy už má) následky, o vitamínech a jejich pozitivních účincích, kdy ale platí to věky vyzkoušené, ale konzumními mechanismy apod. opomíjené pravidlo: Všeho s mírou! K mým adrenalinovým zážitkům se kromě četby denního tisku řadí i kapitola o rizicích očkování, zejména proti rakovině děložního čípku, které není právě levné, ale o jeho možných nežádoucích vedlejších účincích se běžně nic nedozvíme (pokud jste v dobré víře nechali své dítě očkovat, vynechejte, prosím, četbu stránek 147–158). Jaký charakter asi má společnost, která v touze po zisku dopustí, aby bylo hazardováno se zdravím mladé generace, a ještě si za to chce připisovat zásluhy. Další kapitola knihy je věnována odvrácené straně péče o náš vzhled. „*Téměř všechny kosmetické výrobky však obsahují velké množství přísad, jejichž mechanismy působení běžný spotřebitel nezná. Zdravotní rizika některých látek, které*

každodenně používáme v péči o pleť a o svůj zevnějšek, si mnohdy neuvědomujeme a snadno podléháme reklamním kampaním výrobců a prodejců. Základní pravidlo, které bychom měli dodržovat, je v kosmetice stejné jako v medicíně – nepoškodit.“

Vždy jsem zastával názor, že snaha o přílišnou čistotu domácnosti může škodit. Tvrdil jsem to samozřejmě s jistou mírou nadsázky, a neměl jsem přirozeně úspěch. Autoři knihy a odborníci orientující se v dané problematice potvrzují rady našich babiček, že k nastolení čistoty domácnosti je třeba kvalitního mýdla, vody a octa (a přirozeně poctivého úsilí a práce). Vše ostatní může hned nebo později naše zdraví a prostředí, v němž žijeme, poškodit. Už více než tři staletí slábne proces automatického sebeočišťování naší planety, k jeho osudovému zrychlení přispěl poválečný rozvoj průmyslu a zemědělství, jehož charakteristickým znakem je problém s odpady a uvolňování chemikálií do životního prostředí, potravin a pitné vody. V poslední době se hodně diskutuje o geneticky modifikovaných potravinách, skleníkovém efektu a globálním oteplováním. Této problematice je věnována předposlední kapitola. V závěrečné části knihy se autoři zamýšlejí nad odvěkou touhou člověka po věčném mládí. Činí tak věcně jako ostatně ve všech předcházejících kapitolách. Je známo, že se na procesu stárnutí výrazně podílejí hormony, které jsou schopny celé spektrum fyziologických a biochemických procesů v našem těle regulovat. Za představitele této významné složky našeho organismu byly autory vybrány: oxytocin – hormon lásky, věrnosti a důvěry; melatonin – hormon tmy a spánku a ženské pohlavní hormony.

Je potěšující, že v závěrečném shrnutí svého úsilí na konci publikace necítili autoři potřebu využít tabulek, grafů, zdůraznit chemické reakce či fyziologické pochody, nýbrž pokládali za důležité zdůraznit to, co bývalo člověku kdysi vlastní, a co dnes musí, bohužel, znovu objevovat: „Podle mnohých studií stoletých lidí je možné dožít se tohoto věku v psychické svěžesti a schopnosti samostatného života. Vývoj a průběh mnoha nemocí je silně ovlivněn stavem naší mysli. Pro mnoho lidí je normální proces stárnutí obrovským stresem. Považují stárnutí za nemoc a pomoc očekávají od

medicíny. Avšak nikdo nemůže průběh stárnutí zcela zastavit. Vše živé se rodí, vyvíjí, roste, stárne a umírá. Takový je průběh života na Zemi. Také pochopení a přijetí této skutečnosti patří k umění stárnout. V rozhodování používat hormonální preparáty bychom měli být mimořádně opatrní, a to i přes sebelákavější sliby reklamy.

Mnozí autoři propagují jako další hormon mládí melatonin. Docela jednoduše si z uvedených poznatků můžeme vyvodit, že pravidelný spánek, udržování přiměřené fyzické a psychické aktivity, pozitivní myšlení, láska a tolerance k druhým přispívají k tomu, abychom prožili období pokročilého věku jako období naplněné tvůrčí činností, moudrostí, láskou a štěstím i při klesající fyzické výkonnosti.“

Autoři publikace:

Prof. RNDr. Anna Strunecká, DrSc.,

má dlouholeté zkušenosti z pedagogické práce na Univerzitě Karlově. Zároveň byla řešitelkou a spoluřešitelkou sedmi grantových projektů zabývajících se mechanismy vzniku patofyziologických změn u hematologických onemocnění, schizofrenie, Alzheimerovy nemoci a autismu. Věnuje se též intenzivně vědecko-populární publicistice se zaměřením na biomedicínu.

Prof. RNDr. Jiří Patočka, DrSc.,

je profesorem toxikologie na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Pracuje v oboru molekulární biochemie, enzymologie a toxikologie extrémně jedovatých synteticky připravených i přírodních látek a psychofarmak. Ve své vědecké práci se zaměřuje na biochemické mechanismy toxických účinků různých biologicky aktivních látek a léků, zejména v terapii Alzheimerovy nemoci. Zabývá se rovněž působením různých peptidů v procesech učení a paměti.

Recenzent:

PhDr. Jan Vitoň, Ph.D.

Absolvent Filozofické fakulty UK v Praze, který působí na ZSF JU v Českých Budějovicích jako odborný asistent na katedře etiky a filozofie v pomáhajících profesích.